

K formální stránce: Práce splňuje požadovaný rozsah, obsahuje všechny požadované části, text je čitelný; autor zvolil sice jednoduché řádkování, ale mezery mezi odstavci ponechal dostatečné, čímž zajistil dostatečnou přehlednost textu. Množství a druh použité literatury odpovídají zvolenému tématu i tomuto druhu práce, autor pracuje (kromě českých textů) i s jedním textem latinským a třemi anglickými zdroji (včetně internetových). Strukturu práce člení do dvou částí.

Práce je pojata jako pokus o teoretickou a dílčí expozici zvoleného tématu, autor se omezuje na popis a krátké komentáře, v druhé části práce se pokouší také o stručné, jednoduché srovnání a v závěru práce o krátké hodnocení řešené teoretické problematiky. Domnívám se, že autor mohl srovnání umístit do závěru, kde se mohl nadto ještě pokusit o filosoficky solidnější a systematictější odpověď na otázku položenou v názvu práce.

K jazykové a stylistické stránce: Text práce vykazuje nedostatky stylistického a syntaktického rázu. Jedná se o pravopisné chyby (viz např. s. 9, odst. 2; s. 18, odst. 3; s. 21, odst. 4; s. 23, odst. 3 a 4) a především o větší množství chyb v interpunkci, konkrétně o nadbytečné čárky (viz např. s. 5, odst. 1; s. 7, odst. 2; s. 23, odst. 3). Upozornil jsem autora, aby před odevzdáním práce provedl (či nechal provést) celkovou jazykovou korekturu textu, a také na to, že neprovedení může mít vliv na závěrečné hodnocení. Autor práce tyto informace vzal na vědomí.

K obsahové stránce: Téma práce vymezené jejím názvem je poměrně široké, a proto autor jakožto student bakalářského programu dané téma pojednává z perspektivy základních východisek. Cíl práce spočívá jednak v „představení tradičních přirozenozákonních konceptů (teorií hájících určitý univerzální... základ člověčenosti), zdrojů, které jsou stále výchozí pro současné živé diskuze.“ A také, což tvoří jakousi druhou část cíle, „představit konkrétnější návrh, jak lze na přirozeném zákoně koncipovat etiku univerzálního charakteru... [konkrétně] pojetí katolické církve...“ obsažené v dokumentu Mezinárodní teologické komise (dále MTK) z roku 2008. Do cíle práce patří rovněž autorův pokus o srovnání prvků „katolické přirozenozákonní doktríny s prvky tradičních pojetí.“ (s. 6).

Jako vedoucí práce mám za to, že autor poměrně zdařile představil v první části práce vybrané přirozenozákonní koncepce těchto filosofických škol a autorit: sofisté, Aristotelés, stoicismus, Tomáš Akvinský, Grotius, Hobbes, Locke, Rousseau; za nejzdařilejší považuji představení pojetí přirozeného zákona Tomáše Akvinského, které tvoří zásadní milník přirozenozákonní problematiky v dějinách filosofického (a teologického) myšlení. Autor se ke konci první části práce také pokouší o vlastní reflexi úlohy Kantovy filosofie v dané problematice a tvrdí, že „Kantova subjektivistická filosofie [se stala] půdou pro růst právního pozitivismu, potažmo ve svých epistemologických východiscích, pozitivistického chápání vědy obecně, což by jistě stálo za hlubší rozpracování.“ (s. 22). První část práce je zakončena stručnou prezentací problematiky jusnaturalismu a juspozitivismu; v této souvislosti je zde krátce představena přirozenozákonní koncepce současného nejznámějšího „jusnaturalisty“ Johna Finnise, který vypočítává celkem sedm přirozených inklinací, mezi nimiž zaujme např. „inklinace ke hře“ (s. 23-24). Domnívám se, že by bylo určitě vzhledem k tématu práce přínosné i zajímavé prezentovat a rekonstruovat Finnisovo pojetí důkladněji, což by poskytlo „bohatší materiál“ k závěrečnému srovnání (třeba v podobě tabulky).

Druhá část práce je výrazně kratší, autor zde (kromě skrovného srovnání, které, jak výše uvádím, mělo být rozšířeno a zařazeno do závěru) stručně představuje vybrané pasáže z dokumentu MTK. Autor v rámci svého konečného hodnocení považuje přirozenozákonní koncepci MTK za „adaptaci Tomášova díla do současných poměrů“, sice ne za „čistou recipaci“, ale co do podstaty za totožnou s dílem Tomášovým (s. 27). Ačkoli je téma přirozeného zákona primárně filosofickou záležitostí(!), to bych rád zdůraznil, autor, jak vyplývá z jeho vyjádření (s. 28, odst. 2), považuje text MTK spíše za text doktrinální, a tak s ním i pracuje. V textu MTK obsažené, k filosofické reflexi vybízející podněty (především čl. 69-75!) autor nevyužil, nejsou dle mého názoru v práci uceleně zachyceny ani reflektovány, nicméně základní tezi autor zachytil: „Přirozený zákon... představuje pramen objektivní inspirace, skrze nějž člověk dochází k mravnímu rozhodování. Jde o to, aby byl lidský jedinec schopen aplikovat univerzální předpisy přirozeného zákona na konkrétní kontexty, v kterých se během života ocitá.“ (s. 25; srov. také MTK, *Hledání univerzální etiky*, čl. 59).

Co se týká hodnocení naplnění cíle práce, mám za to, vyjdu-li z výše nastíněného rozlišení tří částí cíle, že autor poměrně zdařile naplnil první část cíle, druhou část méně zdařile (jak jsem naznačil výše) a třetí část nenaplnil téměř vůbec, ačkoli tuto třetí část cíle autor formuluje hned v úvodu (s. 6, konec 2 odst.). Domnívám se, že autor měl v úvodu cíl definovat přesně a jednoznačně, především však měl popsat také metodu(!), za pomoci které chce cíle dosáhnout. Tím by se vyhnul zmíněným nedůslednostem.

V závěru autor formuluje vlastní hodnocení: „Tři základní inklinace člověka, na kterých se většina myslitelů shoduje, mohou představovat“ výchozí body „pro univerzálně orientovanou etiku, neboť tyto inklinace (fundamenty univerzální etiky) představují základ“ lidství (s. 29). Autor tímto – aniž by to však jakkoli naznačil či uvedl – velmi stručně odpovídá na otázku položenou v názvu práce. Zároveň se však, což je poněkud překvapivé, k otázce adekvátního poznání lidské přirozenosti (z níž ony inklinace vyplývají) staví mírně skepticky (viz s. 7, odst. 1; s. 28, odst. 1 a 3) – a to jak v úvodu, tak i v závěru práce! Z filosofického (potažmo epistemologického) hlediska považuji za důležité na toto upozornit a zároveň tím autorovi práce nabízím otázku k hlubšímu promyšlení: Opravdu nemůžeme objektivně a s jistotou poznat základní znaky naší lidské přirozenosti? Odpověď na tuto otázku je klíčová mimo jiné i proto, že rozhoduje o samotné existenci přirozenozákonních koncepcí. Z druhého bych na tomto místě ještě rád autorovi nabídl druhou otázku, kterou reaguji na jeho další závěrečné hodnocení, která formuluje takto: „Bližší koncipování přirozenozákonních norem se... stává spíše... sférou konvence, vynalézání[m] společných pravidel skrze konsensus, spíše jak objevování[m] subsistentních norem. (...) Každá etická teorie snažící se blíže specifikovat lidskou přirozenost, na které chce následně stavět systém, sklouzává při pokusu o co nejbližší specifikaci od objevování subsistentních přirozených norem do sféry jejich vynalézání, tedy oblasti konvence. (...) Formulace etických teorií... pak spíše představují dohodu na tom, co je 'objektivně dobré....“ (s. 28-29). Svou druhou otázku pokládám především proto, neboť u autorových vyjádření v závěru spatřuji jistou nekonzistentnost mezi trváním na univerzálnosti, závaznosti významu tří základních inklinací (na jedné straně) a tvrzením o „pouhé konvenčnosti“ z nich odvozených norem (na druhé straně). Druhá otázka: Jaké konsekvence by plynuly z teze, že mezi třemi inklinacemi (jakožto fundamenty univerzální etiky) a normami z nich odvozenými (konkrétními pravidly jednání) neexistuje strukturální, podstatný vztah?

Práci navrhuji hodnotit jako velmi dobrou - dobrou. Konečné hodnocení závisí na výsledku obhajoby.

TF JU, Katedra filosofie a religionistiky, v Českých Budějovicích, dne 17. 5. 2013,
oponent: PhDr. Vojtěch Šimek

